

**Prof. dr Boro Tramošljanin, naučni savjetnik Evropskog defendologija centra
Banja Luka**

Inhibicijski činioci u procesu demokratizacije Republike Srpske

Sa aspekta kritičke sociologije sasvim je očigledno da je u Republici Srpskoj, uspostavljena konzervativna integracija društva gdje sve pozicije drže četiri elite: politička, ekonomska, tehno-kratska i ratno profiteurska elita. Na drugoj strani su obespravljani građani kojima su uzurpirana, ne samo stečena prava, nego i prirodna prava na ličnu slobodu, ravnopravnost i jednakost. To implicira potrebu redistribucije društvene i političke moći na nivou globalne društvene strukture Republike Srpske u korist deprivirajućih društvenih grupa: radnika, omladine, inteligencije i boraca. Time bi se destruirala moć pomenutih elita koje su od konstituisanja Republike Srpske stekle privilegovanu poziciju. Na toj osnovi Republike Srpske bi dobila solidnu socijalnu bazu na kojoj bi mogla da gradi svoj perspektivizam i viziju budućnosti. Dabome da demokratizacija Republike Srpske podrazumijeva postojanje progresivnog subjekta koji bio incijator tih demokratskih promjena. S tim u vezi, postavlja se i kardinalno pitanje, da li u Republici Srpskoj postoji takav progresivni subjekt? Što se tiče radnike klase, kao naprednog revolucionarnog subjekta, očito je da ne postoji, s obzirom da je dezintegrisana činjenicom da su veliki privredni sistemi detronizovani u vrijeme tranzicije kroz proces neodgovorne i nehumane privatizacije. Vrijednost društvenih preduzeća je totalno obezvrijeđena i proces privatizacije se redukovao na nasilnu eksproprijaciju krupnih privrednih giganata od strane ratnih profitera. Mnogobrojni radnici su ostali bez posla, bačeni na ulicu i lišeni prava na rad a samim tim i prava na život. Dakako, da je to imalo za posljedicu parcijalizaciju radnike klase, bez mogućnosti da se uspostavi klasno jedinstvo na nivou društva kao cjeline, Na toj osnovi ona gubi sposobnost da bude revolucionarni subjekt koji bi reprezentovao interese progresivnih društvenih snaga u društvenoj zajednici. Takođe, omladina, inteligencija i borci ne mogu odigrati ulogu revolucionarnog subjekta usmjerenog prema radikalnim društvenim promjenama iz prostog razloga što su marginalizovani od strane društva. To znači da ne raspolazu potencijalom, da bi napravili kopernikanski obrt u društvu u smislu pravednije raspodjele materijalnog bogatstva društvene moći i društvenog ugleda u korist obespravljenih društvenih grupa. Izgleda da nam onda u potencijalitetu jedino preostaje kritičko javno mnjenje kao ona spasonosna društvena snaga koja bi mogla izvršiti demokratsku transformaciju Republike Srpske. Sasvim je izvjesno da se kritičko javno mnjenje ne može konstituisati bez slobodne štampe koja je spiritus movens " plebejske javnosti". No, veliko je pitanje da li sloboda štampe kod nas postoji u realnosti ili je ona više ideal koji se nalazi na nivou utopije. Naime, ona je impregnirana oligarhijskim interesima političke elite na vlasti koja finansijskim

putem nastoji uspostaviti kontrolu nad medijima (televizija, radio i štampa). To se na eklatantan način potvrđuje u Republici Srpskoj jer su entitetski mediji pod kontrolom entitetske vlasti, dok su lokalni mediji pod kontrolom lokalne vlasti. I jedna i druga vlast, u Republici Srpskoj, su formirane , uglavnom, od strane SNSD-a kao dominantne vladajuće stranke, dok je participacija ostalih opozicionih stranaka u konstituisanju vlasti minorna i može se potpuno apstrahovati. Na toj osnovi se, preko cenzure štampe, i ostalih sredstava javnog saopštenja, od strane vladajućih krugova, uspostavlja prevalencija " službene javnosti" , koja je u funkciji aktuelne vlasti u odnosu na progresivno, kritičko javno mnjenje. Time se ugrožava djelotvornost slobodnog javnog mišljenja i tako blokira svaki pokušaj demokratizacije Republike Srpske.

Na osnovu svega, do sada rečenog, možemo slobodno konstatovati, da se tragovi demokratizacije Republike Srpske još ne naziru. Pod uticajem birokratske ekspanzije pomenutih elita uspostavljena je rigidna petrifikacija društva, pri čemu nema revolucionarnog subjekta, koji bi se izborio za demokratizaciju društva. Na tom planu, ni kritičko javno mnjenje nije dostiglo onaj potencijal i ne posjeduje onu probojnu moć koja bi doprinijela progresivnim demokratskim promjenama. Potpuno smo sigurni da su demokratske snage u Republici Srpskoj definitivno ekskomunicirane iz prostog razloga što je nad njima uspostavljen paternalistički odnos od strane vladajućih ostrašćenih elita koje su za sebe uzurpirale moć odlučivanja o ekonomskim, političkim, kulturnim i svim drugim pitanjima. Prema tome, nastupila je " jesen dijalektike" i ako je " do juče bilo istorije, sada je više nema". Izgleda da je i lucidni njemački filozof, E. Bloh, u svom fantazmagoričnom optimizmu pogriješio jer je suviše vjerovao u magičnu moć utopističkih ideja, naglašavajući da će doći vrijeme " ortopedije uspravnog hoda potpomognute uspomenana na slobodu " Iako u životu nikada ne smijemo biti pesimisti ipak moramo reći da , za sada, od te " ortopedije uspravnog hoda" nema ništa jer je ona supstituisana našim pogurenim hodom. Da tragedija bude veća, mi se jednostavno sa tim mirimo, postali smo indiferentni i dalje zauzimamo konteplativnu poziciju prema svijetu. Zato i danas, kao opomena, može da posluži Kafkinovo upozorenje da svijet u kojem živimo možemo dijagnosticirati kao "rast moći umiranja". A umiraćemo sve dotle, govorio je Kafka dok kao " bezlično stado pristajemo da nas satjeraju u sagrađeni tor nasilja " destruirajući tako sebe kao ličnost i osobenu individualnost. Nažalost, Kafkina predviđanja su postala naša realnost s obzirom da se danas suočavamo sa nasilnom globalizacijom svijeta pod komandnom palicom SAD-a , kao svjetskog policajca, gdje nije dovedena u pitanje samo sloboda pojedinca, već i brojnih državotvornih naroda i nacionalnih zajednica.